

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC KHOA HỌC

PHẠM THỊ THU HƯỜNG

NHÂN VẬT NỮ TRONG VĂN XUÔI
CỦA TỔNG NGỌC HÂN

LUẬN VĂN THẠC SĨ
NGÔN NGỮ, VĂN HÓA VÀ VĂN HỌC VIỆT NAM

THÁI NGUYÊN - 2018

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC KHOA HỌC**

PHẠM THỊ THU HƯỜNG

**NHÂN VẬT NỮ TRONG VĂN XUÔI
CỦA TỔNG NGỌC HÂN**

Chuyên ngành: Văn học Việt Nam

Mã số: 8220121

**LUẬN VĂN THẠC SĨ
NGÔN NGỮ, VĂN HÓA VÀ VĂN HỌC VIỆT NAM**

Người hướng dẫn khoa học: PGS.TS. NGUYỄN BÍCH THU

THÁI NGUYÊN - 2018

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi. Các số liệu trích dẫn đều có nguồn gốc rõ ràng. Các kết quả nghiên cứu trong luận văn đều trung thực và chưa từng được công bố ở bất kỳ công trình nào khác.

Thái Nguyên, tháng 4 năm 2018

Tác giả luận văn

Phạm Thị Thu Hương

LỜI CẢM ƠN

Để hoàn thành luận văn thạc sĩ này, Tôi xin trân trọng cảm ơn Ban Giám hiệu, Khoa Sau đại học, Văn – Xã hội, Trường Đại học Khoa học, Đại học Thái Nguyên và các Thầy, Cô giáo đã trực tiếp giảng dạy, giúp đỡ trong suốt quá trình học tập.

Đặc biệt, tác giả xin được bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc tới giảng viên hướng dẫn PGS.TS Nguyễn Bích Thu đã luôn tận tình hướng dẫn, chỉ bảo trong suốt thời gian tôi nghiên cứu và hoàn thành luận văn.

Tôi xin chân thành cảm ơn tác giả Tống Ngọc Hân đã giúp đỡ tôi trong quá trình thu thập những tài liệu quan trọng để hoàn thành luận văn.

Cuối cùng, xin gửi lời cảm ơn đến gia đình, người thân, bạn bè và đồng nghiệp đã giúp đỡ, động viên, tạo điều kiện để tác giả hoàn thành luận văn.

Thái Nguyên, tháng 4 năm 2018

Tác giả luận văn

Phạm Thị Thu Hương

MỤC LỤC

LỜI CAM ĐOAN	i
LỜI CẢM ƠN	ii
MỤC LỤC	iii
MỞ ĐẦU	1
PHẦN NỘI DUNG	11
Chương 1: VĂN XUÔI NỮ ĐƯƠNG ĐẠI VÀ HÀNH TRÌNH SÁNG	
TÁC CỦA TỔNG NGỌC HÂN	11
1.1. Khái lược về văn xuôi nữ Việt Nam đương đại.	11
1.1.1. Đội ngũ các nhà văn nữ đương đại.	11
1.1.2. Nhân vật nữ trong văn xuôi các cây bút nữ đương đại.	13
1.2. Hành trình sáng tác của Tổng Ngọc Hân.	20
1.2.1. Vài nét về tác giả và sáng tác của nhà văn Tổng Ngọc Hân.....	20
1.2.2. Những sáng tác của Tổng Ngọc Hân.	22
1.2.3. Quan niệm sáng tác của Tổng Ngọc Hân.....	24
CHƯƠNG 2: CÁC KIỂU NHÂN VẬT NỮ TRONG VĂN XUÔI TỔNG	
NGỌC HÂN	27
2.1. Khái niệm nhân vật văn học và chức năng của nhân vật trong tác phẩm	
văn học.	27
2.1.1. Khái niệm nhân vật văn học.....	27
2.1.2. Chức năng của nhân vật trong tác phẩm văn học.	30
2.2. Khái quát thể giới nhân vật trong sáng tác của Tổng Ngọc Hân.	32
2.3. Các kiểu nhân vật nữ trong sáng tác của Tổng Ngọc Hân.....	36
2.3.1. Nhân vật mang vẻ đẹp thiên chức nữ.....	36
2.3.2. Nhân vật có số phận bi kịch.	45
2.3.3. Bi kịch trong tình yêu, hôn nhân và bi kịch cá nhân.	52
2.3. Nhân vật bị tha hóa.	57
2.3.1. Tha hóa về giá trị văn hóa truyền thống.	57

2.3.2. Tha hóa về phẩm chất đạo đức.....	60
2.3.3. Tha hóa về đồng tiền.	62
Chương 3: NGHỆ THUẬT THỂ HIỆN NHÂN VẬT NỮ TRONG VĂN	
XUÔI TÔNG NGỌC HÂN	66
3.1. Nghệ thuật xây dựng nhân vật.	66
3.1.1. Nghệ thuật miêu tả ngoại hình.	66
3.1.2. Nghệ thuật miêu tả hành động.	70
3.1.3. Nghệ thuật miêu tả tâm lí nhân vật.	74
3.2. Không gian và thời gian nghệ thuật.	77
3.2.1. Không gian nghệ thuật.	77
3.2.2. Thời gian nghệ thuật.	82
3.3. Ngôn ngữ và giọng điệu.	85
3.3.1. Ngôn ngữ.....	85
3.3.2. Giọng điệu.	94
KẾT LUẬN	103
TÀI LIỆU THAM KHẢO	105

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

1.1. Sau chiến thắng lịch sử 1975, đặc biệt từ sau Đại hội Đảng Cộng sản Việt Nam lần thứ VI, hòa trong bối cảnh đổi mới toàn diện của đất nước, nền văn học Việt Nam đã có những chuyển đổi rõ rệt, ngày càng sâu sắc và toàn diện. Trong sự chuyển đổi chung của nền văn học, với sự năng động và ưu thế riêng, văn xuôi đương đại đã có sự bứt phá và đạt được những thành tựu nghệ thuật nổi bật so với các thể loại văn học khác. Sự đổi mới văn xuôi xuất phát từ sự thức tỉnh ý thức cá nhân của người cầm bút với những quan niệm mới về nhà văn, từ sự đổi mới quan niệm về hiện thực, về con người đến những chuyển đổi trong thi pháp thể loại. Trên cơ sở đó, văn xuôi đương đại Việt Nam đã sáng tạo, kết tinh được những giá trị thẩm mỹ mới, đích thực. Đặc biệt trong dòng chảy văn xuôi đương đại có sự xuất hiện nhiều các cây bút nữ đã làm nên sự phát triển phong phú, đa dạng của văn học giai đoạn này. Tác giả Vũ Tuấn Anh trong bài viết “Đổi mới văn học vì sự phát triển” ghi nhận các cây bút nữ đã có được “những dấu ấn cá nhân trong tư duy nghệ thuật và cách thể hiện”.

1.2. Trong những yếu tố quan trọng tạo nên sự phong phú, đa dạng của văn xuôi đương đại phải kể đến những đóng góp của các cây bút nữ. Sự xuất hiện đông đảo rầm rộ của họ đã đem đến cho văn xuôi “Một sinh khí mới rất cần thiết để phản ánh bề rộng, bề sâu của cuộc sống con người hôm nay”. Bên cạnh những tên tuổi một thời như Vũ Thị Thường, Nguyễn Thị Ngọc Tú là những tác giả trẻ trung, sôi nổi, bắt mạch thời sự như: Nguyễn Thị Thu Huệ, Y Ban, Phong Điệp, Kiều Bích Hậu, Nguyễn Ngọc Tư, Nguyễn Quỳnh Trang, Đỗ Hoàng Diệu ... Có thể nói, văn học Việt Nam đương đại đang chứng kiến sự bùng nổ về số lượng các nhà văn, nhà thơ nữ. Khó mà thống kê được con số chính xác, số lượng tác phẩm của họ nhiều không kém gì các đồng nghiệp nam. Có người đặt câu hỏi : Tại sao thời điểm hiện nay lại xuất hiện nhiều cây bút nữ như vậy? Câu hỏi này đã có nhiều người tìm cách lí giải, nhưng khó

mà tìm ra câu trả lời thấu đáo. Đó cũng là một trong những lí do khiến chúng tôi chọn nghiên cứu sáng tác của các nhà văn nữ. Bằng nỗ lực của bản thân, các cây bút nữ hôm nay vừa biết kế thừa các thế hệ đi trước, họ vừa học hỏi lẫn nhau để tự tìm cho mình những lối viết độc đáo. Vì vậy có ý kiến cho rằng: “Văn xuôi hôm nay mang gương mặt nữ”. Điều đó đã góp phần khẳng định sáng tác nữ - văn xuôi nữ đang ngày càng hiện diện như một bộ phận của văn học Việt Nam.

1.3. Tống Ngọc Hân là nữ nhà văn trẻ đương đại. Chị được nhắc đến với những tác phẩm thành công về đề tài miền núi. Đến nay Tống Ngọc Hân đã nhận được nhiều giải thưởng văn học, xứng đáng với công sức lao động vì nghệ thuật của chị. Giải thưởng của *Hội văn học nghệ thuật các dân tộc thiểu số Việt Nam*, giải thưởng *Văn học nghệ thuật Phan Si Păng của UBND tỉnh Lào Cai*, giải thưởng *Văn nghệ Quân đội*, giải thưởng của *Bộ Công an và Hội nhà văn Việt Nam* về đề tài *Vì an ninh tổ quốc và bình yên cuộc sống*, giải thưởng *Nông thôn đổi mới của Bộ Nông nghiệp và nông thôn phối hợp với Hội nhà văn tổ chức*. Văn xuôi của Tống Ngọc Hân cuốn hút ở lối viết tinh tế, mới đọc thấy nhẹ nhàng, càng ngẫm nghĩ càng thấy sâu sắc. Chị đã tạo dựng cho mình một lối viết riêng, một phong cách khó trộn lẫn, chị viết như một nhu cầu tự thân đồng thời cũng không ngừng tìm tòi, đổi mới về nội dung và hình thức thể hiện. Chất văn của chị đẹp, quyến rũ, mê hoặc hết như vẻ đẹp tự nhiên, thuần khiết, khỏe khoắn, rạng rỡ của các thiếu nữ. Vì vậy dễ nhận ra nhân vật trung tâm trong văn xuôi Tống Ngọc Hân đều là nhân vật nữ. Hơn ai hết, chính các nhà văn nữ là những người thấu hiểu được tâm lý, có sự đồng cảm sâu sắc với người phụ nữ. Vậy nên, hình tượng nhân vật nữ trong các sáng tác của họ đã nhanh chóng được người đọc đón nhận. Song nhân vật nữ trong sáng tác của Tống Ngọc Hân lại mang những nét riêng, rất độc đáo. Điều này tạo nên sự khác biệt về nhân vật nữ trong sáng tác của Tống Ngọc Hân so với các tác giả nữ cùng thời.

Tiếp cận nhân vật nữ trong văn xuôi Tống Ngọc Hân, chúng tôi hi vọng sẽ góp thêm một góc nhìn mới về khả năng phản ánh đời sống, giá trị nhân

văn, phong cách sáng tạo của chị. Qua đó khẳng định những đóng góp của nhà văn Tống Ngọc Hân với dòng văn học nữ nói riêng và với đời sống văn học Việt Nam đương đại nói chung.

Vì những lí do trên, chúng tôi lựa chọn đề tài: ***Nhân vật nữ trong văn xuôi của Tống Ngọc Hân.***

1. Lịch sử vấn đề

Tống Ngọc Hân là cây bút trẻ ở tỉnh miền núi Lào Cai. Hiện nay chị đã cho ra đời 2 tập thơ mang tên *Những nét vân tay*, *Lệ trắng* và khoảng hơn 100 truyện ngắn, trong đó có 6 tập truyện đã lần lượt được xuất bản: *Khu vườn yên tĩnh*, *Sợi dây điều*, *Đêm không bóng tối*, *Hồn xưa lưu lạc*, *Mây không bay về trời*, *Tam không* và phần lớn tác phẩm xuất sắc được đăng trên ấn phẩm: *Nhân dân hàng tháng*, *Tap chí Văn nghệ*, *Văn nghệ Quân đội*, *Văn nghệ Công an*... Cùng với đó là 2 cuốn tiểu thuyết *Âm binh và lá ngón*, *Huyết ngọc* ăm ắp chất liệu đời sống được thể hiện bằng những rung động tinh tế, sâu sắc. Những sáng tác liên tục ra mắt độc giả của chị đã giành được sự quan tâm của giới phê bình và bạn đọc trong nước.

Khi đọc tập truyện *Khu vườn yên tĩnh* được xuất bản vào năm 2009, nhà văn Mã A Lềnh đã cảm nhận: “Hình như Tống Ngọc Hân với *Khu vườn yên tĩnh* nhắn nhủ rằng chớ có đọc truội đi, không phải loại sách đọc để chống lãng phí thời gian; không phải loại sách đọc to lên hay đọc lúc ồn ào cho ra vẻ sành chữ. Ý nghĩ ấy cứ găm trong tâm trí nên tôi phải tìm một nơi thật yên tĩnh để nhấm nháp từng câu, nhâm nhi từng ý. Hết trang cuối cùng, gấp sách, nhắm mắt, tôi tưởng tượng ra *Khu vườn* của Tống Ngọc Hân không phải mảnh vườn xinh xắn với những luống đất gọn ghẽ, với những hàng cây trồng đơn mơn qua tay nhà nông cần mẫn lão luyện; mà nó là cả một vùng quê núi nham nhở quận quãi” [47]. Từ đó tác giả đã nhận xét về văn chương của Tống Ngọc Hân: “Văn chương thuộc về xã hội khôn cùng, và khi nào còn hiện diện những số phận khôn cùng thì vẫn còn văn chương. Chắc chắn là vậy! Và đây, trong *Khu vườn yên tĩnh* ấy, bằng con mắt tinh tường của nhà văn, Tống Ngọc

Hân lùa những dòng chữ vào từng góc khuất, chỉ cho người đọc từng thân phận ngang trái, trớ trêu, những cuộc đời cho dù là cá biệt, nhưng hình như họ, nhân vật mà nhà văn bắt gặp vẫn có mặt thoáng đây đó”[47].

Ấn tượng của nhà phê bình Nguyên An khi khép lại trang cuối cùng tập truyện ngắn *Đêm không bóng tối*: “... Truyện của Tống Ngọc Hân đầy ứ, đầy tràn những nỗi đời. Đôi khi ta như không rõ những chuyện trong truyện ngắn của chị là ở thời nào nữa... Mà cái thời nào đấy cũng chỉ thấy thoáng hiện qua thôi, hình như là mấy năm hợp tác xã, đâu như hồi còn chống Mỹ cứu nước giải phóng miền Nam, chả như là dạo mới kinh tế thị trường... Nhưng nỗi đời thì sâu đậm và da diết quá, buồn thương tiếc nuối rồi băng khuâng ngẩn ngơ nữa. Cả một vùng đất với nhiều số phận đã được khai mở dần trong truyện ngắn Tống Ngọc Hân, mang mang mà mòn một rõ.” [3] Từ đó ông nhận ra: “còn văn của chị, thì thấy tin yêu đời và thương đời lắm. Thương, ngay khi chị kể về những lỗi lầm, sai trái, oái oăm; Thương, ngay khi chị dựng lại những trang đời kể ra, cũng đáng trách, đáng giận. Tình thương ấy không có vẻ ban phát mà nó thấm thía cả nỗi thống hiểu, sẻ chia của người cùng cảnh.”[3]

Sau cuộc thi truyện ngắn trên Tạp chí *Văn Nghệ quân đội* năm (2013-2014), nhà văn Chu Lai bày tỏ ý kiến của mình với lối viết truyện của Tống Ngọc Hân “truyện của cô có độ thâm thấu vi diệu về những con người vùng núi non phía Bắc với suy nghĩ, ngôn từ, cảnh sắc, quan niệm về tình yêu, tình vợ chồng, hạnh phúc”[39]

Với tập truyện *Hồn xưa lưu lạc*, Hoàng Sông Gianh đã cảm nhận: “là khúc bi ca về đặc sắc tinh hoa văn hóa Mông nói riêng, văn hóa tộc người nói chung được chiu chắt, trao truyền, nâng giữ từ bao đời đang đứng trước cơn cuồng bức, xâm thực bất khả cưỡng của văn hóa miền xuôi, văn hóa ngoại quốc” [25]. Và “Đến với Hồn xưa lưu lạc, người đọc được đắm mình trải nghiệm không gian đậm đặc văn hóa vùng cao. Ngoài những báu vật, linh vật lưu cữu hồn vía tộc người đã kể, còn là hội chơi núi (hội gầu tào), tục kéo vợ, là sinh hoạt lao động vẽ sáp, đi nương đi ruộng, nhuộm vải, trồng lanh, xe sợi,